

pro omnibus nationibus institutum, non difformibus imperantium decretis, sed communibus et uniformibus Dei et Ecclesiæ legibus regi debet, uti cardinalis Pallavicinus in historia concilii Tridentini animadvertit (7). III, S. Thomas, cujus auctoritatem objectare non cessant adversarii, *prohibitio*, inquit, *legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonii, nisi interveniret auctoritas Ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit* (8). IV. Ipsi catholici principes patres Tridentinos primi sollicitarunt per oratores suos, ut *clandestina* matrimonia redderent nulla, et *raptum* inter impedimenta dirimentia referrent. Cum decreta regum Gallorum diserte pronuntiarent, *subditos matrimonium valide contrahere non posse sine præcedentibus bannorum proclamationibus*; rex Ludovicus XIII a clero rogatus a. 1529 declaravit, id intelligi debere tantummodo de nullitate, quoad effecta civilia, in foro externo, non autem de nullitate intrinseca, et quoad substantiam; teste Carolo Richard, auctore gallo; qui idem de edictis Galliæ asserit, per quæ matrimonia filiorumfamilias insciis vel invitis parentibus inita videntur irritari, addens demum: *ita sane intelligunt ejusmodi edicta Galli ipsi jurisconsulti, quorum testimonia profert Fevretius in tract. de abusu. L. V, C. 2 (9)*. Atque in hanc sententiam jam a. 895 in concilio Triburiensi judicatum fuit (10). V. Secundum receptam juris regulam, *cujus quis in aliqua causa non sortitur forum, ejus neque legibus ligatur* (11). Porro nemo fidelium in matrimoniali causa forum sortitur politicum; ut patet tum ex jure communi canonum (12), tum ex citato supra canone duodecimo concilii Tridentini (13). Concludam hanc thesin verbis cardinalis Pallavicini: *neque hic necesse nobis est, questionem agitare, an legitima potestas ponendi impedimenta matrimonio, adeoque ea relaxandi, ablata fuerit principibus ab Evangelii lege; dum contractum illum extulit ad rationem sacramenti, naturæ limites excedentem, an postea ab Ecclesiæ lege. Ad ea, quod agimus, nobis sufficit, rem ipsam ita se habere* (14).

(1) Cum opinione eorum, qui rationem sacramenti a contractu valido matrimonii separari posse censent, minime consentit id, quod Innocentius III C. quanto 7. de Divortis docuit, « etsi, inquit, matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum et ratum existit; quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret. » Quod si baptismus efficit ratum conjugii sacramentum, sequitur, ut matrimonia clandestina, quæ vera et rata dicuntur a concilio Tridentino, sacramenti rationem habuerint, antequam irritarentur. *Sess. ead. C. I. de reform.*

(2) *Ephes. V, v. 32.* — (3) *Sess. ead. can. 4.*

(4) Inepta videtur animadversio Van Espen in *Supplemento in jus univ. P. II, Tract. XIII, C. I. ad N. XII.* agentis de cit. can. 4. « Sed et hoc fatendum est, concilium non definivisse, utrum ex Christi institutione, vel utrum ex principum indulgentia tacita vel expressa, hæc auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Ecclesiæ competat. »

(5) *Sess. cit. C. I. de reform.* — (6) *Ibid. can. 12.*

(7) *L. XXIII, C. 9, n. 12.* « Procul dubio, si a suo quisque animo æmulationem aut invidentiam erga ecclesiasticos amoverit, intelliget, quantæ sit utilitatis, ut contractus, cujus libertas et certa efficacia adeo necessariae sunt ad salutem et quietem animarum, pendeat in omnibus Christi fidelibus ab Ecclesiæ constitutionibus, uniformibus, et a caritate profectis, quæ tendunt ad sempiternam subditorum salutem; non autem a discrepantibus et sæpe minus tolerabilibus principum laicorum, qui temporarium bonum intendunt. Quodsi hæc Ecclesiæ jurisdictio bona ac legitima non esset, ... affirmare oportet, orbem terrarum ante non diu plenum cæcorum fuisse. »

(8) *In IV. Dist. 42. q. 2. a. 2. ad 4.*

(9) *Analys. concil. T. IV. v. Matrimon. §. VIII.*

(10) *C. I. de Sponsal. Conf. Hartzheim T. II, q. 403. Can. 39. concil. Triburiens.*

(11) *Arg. c. a. nobis. 21. de sentent. excomm. et l. fin. D. de jurisdict.*

(12) *C. tuam. 3. de ordine cognit. et c. causam. 7. qui sint filii legitimi.*

(13) *Cit. can. 12. Sess. XXIV.* « Absurdum fuisse visum politicis, inquit Suavis seu Sarpus, constitui articulum fidei, causas ad matrimonium spectantes pertinere ad judicem ecclesiasticum; cum hæc definitio appareat contraria iis, quæ leguntur in Codice tum Justiniani, tum Theodosii, et in aliis antiquitatis monumentis. » *Respondet Pallavicinus loc. cit.* « Cur potius istis absurdum non videbatur, dum illic principes et principum oratores tam vigileranter studebant procul arcere quodcumque creditum ab ipsis detrimentum suæ jurisdictionis, nihil eosdem huic canonis repugnasse; quin potius primum Legatum repugnasse, ut ibi apponeretur anathema? Quod si velimus utique tanquam debitum laicis principibus adjudicare, quidquid habetur in codicibus, et cui in Ecclesiæ infantia ob minus malum oportebat interdum, ut Pontifices palpebras submitterent, eisdem etiam arrogare, fas erit auctoritatem ad ipsos summos Pontifices confirmandos. »

(14) *Ibid. loc. cit.*

CAPUT XI.

Enumerantur objecta quædam particularia, circa quæ potestas sacra et rectoria Ecclesiæ versatur.

ARGUMENTUM.

CCCXCV. Jus Papæ, episcoporum, principum circa concilia.

CCCXCVI. Jus circa creandos Ecclesiæ ministros.

CCCXCVII. Circa bona temporalia ecclesiarum.

CCCXCVIII. Circa usum potestatis

sacræ, seu regimen ecclesiasticum. CCCXCIX. Speciatim circa judicia ecclesiastica.

CCCC. Et circa legum promulgationem.

CCCCI. Placitum regium, an sit necessarium pro usu potestatis sacræ.

§. CCCXCV.

CONCILIA, seu legitimi conventus episcoporum ob causas fidei et disciplinæ coacti, duplici modo considerantur; primo, tanquam *subjectum* potestatis sacræ ac rectoriæ:

dein tanquam *objectum* ejusdem. Ad subjectum potestatis sacræ referuntur hæc de conciliis quæstiones: quid sint, quamque varii generis concilia? qua potestate gaudeant ex Christi institutione? an et quatenus necesse sit ut congregentur, sive eorum origo an ex jure divino sit, et usus necessarius? At vero quando agitur de jure convocandi concilia, præsidendi, proponendi, definiendi, ea confirmandi, protegendi, quæque sunt istius generis, manifestum est, concilia spectari instar objecti, circa quod potestas Pontificia, episcoporum, et advocatorum Ecclesiæ jure proprio, ac dignitati, quam gerunt, annexo versatur. Imo ex usu istorum jurium, quæ Papa, episcopi vel advocati Ecclesiæ in conciliis gaudent, definiendum est, eane pro legitimis conciliis, an secus haberi debeant; nec vero, nisi *legitima* fuerint, pro subjecto potestatis sacræ haberi possunt.

(a) Pontificia potestas in conciliis œcumenicis, quatenus considerantur ut objectum ejusdem potestatis, necessario exerere se debet; quia jus ea convocandi penes illum est, qui convocatos *obligare* potest, ut compareant, si moraliter fieri potest; quæ conditio in omnibus inest positivis obligationibus. Dein summus Pontifex primatum auctoritatis et jurisdictionis æque in Conciliis habet, ac extra illa. Ecclesia universalis, quæ per concilia œcumenica representari debet, sine capite, quod habet, non representatur; ac si vi promissionum Christi Ecclesia a fundamento suo nunquam dimovebitur, neque pastor uno tempore cunctis ovibus expoliabitur, frustra confinguntur hypotheses dissensus omnium vel longe maximæ partis episcoporum a Pontifice, nisi aperta vi, tumultu, ac dolo res agatur. Igitur juris pontificii est indicere, ac convocare generalia Concilia, iisdem per se aut legatos suos præsidere, atque ita ad res gerendas ac faciendas auctoritatem accommodare: Concilia, si justa causa suppetit, dissolvere ac transferre; quia posita causæ justitia dubium non est, quin ex ipso Concilio Patres sibi adhærentes habiturus sit; denique etiam confirmare ea, quæ in Conciliis sancita sunt; secus capitis cum corpore consensio, adeoque ipsa ratio Concilii œcumenici, quod universalem Ecclesiam, non utique acephalam representare debet, deficeret. Hæc Pontificia confirmatio eam vim habet, ut defectus, si qui in convocatione ac celebratione intervenerunt, eatenus sanet, ut definita in tali Concilio, ac confirmata a Pontifice non minoris auctoritatis sint, ac quæ extra Concilium ab eodem definiuntur, aut sanciantur.

(b) Jura episcopalis potestatis circa generalia Concilia tanquam illius objectum, sita sunt in jure suffragii ac voti decisivi, in jure *proponendi*, cujus insigne exemplum erat in concilio Tridentino (1); adeoque in jure, universali Ecclesiæ consulendi, eoque modo participandi claves regni cœlorum. Unde necessario vocandi sunt omnes episcopi, saltem qui actu populum habent, et jurisdictionem exercent; nec tamen, ut generale haberi possit Concilium, necesse est, ut omnes omnino præsentibus sint. Maxima habetur ratio patriarcharum majorum, si in communione catholica consistunt. Ceterum non tam spectatur numerus personarum, quam nationum et provinciarum, ex quibus episcopi conveniunt; modo notabilis eorum numerus præsto sit.

(c) Auctoritas ac consensus principum ad celebranda Concilia generalia, eorumque, vel oratorum, quos mittunt, præsentia multis ex causis requiritur, 1. ut aptus tot episcopis, adscitisque sociis ac famulis designetur locus. 2. Ut tutus ad eum sit accessus, copiaque rerum ad sustentationem sufficiens. 3. Ut in tanto hominum numero cohibeantur rixæ, ac servetur ordo et tranquillitas. 4. Ut eorum auctoritate ad exitum atque executionem perveniant, quæ in Conciliis gesta aut sancita sunt. Jure Romano cautum est, ne citra expressum imperatoris consensum frequentes cœtus cogantur. Hinc convocatio Conciliorum primis temporibus permissa est summis principibus, qui ad eum finem literas, ut vocant, tractorias et sumtus suppeditarunt. Nihil tamen sine consensu summorum Pontificum tacito vel expresso actum est.

(d) Potestati supremæ legitimi Concilii œcumenici non potest non respondere interna ac perfecta obligatio, ejus definitionibus ac decretis ex animo se subjiciendi, ac obtemperandi. Sed dicunt nempe, *si legitimum fuit Concilium; hoc autem ipsum ambiguum aut obscurum aliquando esse*. Respondeo si quid per vim et machinationes actum est, id quidem mox patebit; ceterum ipsa confirmatio pontificia, et consensus membrorum cum capite satis indicat, legitimum fuisse Concilium, cui refragari in rebus fidei nemo catholicorum possit, neque in iis, quæ ad disciplinam pertinent, nisi ex consensu summi Pontificis, aut si observatio fieret impossibilis. Sed maligni quidam scriptores tot præscribunt condiciones, ex quibus obligatio obtemperandi definitionibus ac decretis Conciliorum pendere debeat, ut de illis conditionibus vix unquam constare sat certo possit; proinde omnis auctoritas Conciliorum concidat (2). Verbo, si, quæ præscribunt, rite expendantur, dicere poterunt cum Lutero: *via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, et libere contradicendi eorum gestis, et judicandi eorum decreta, et confidenter confitendi, quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocunque Concilio* (3).

(1) Cum in sess XVII adhibita esset formula: *proponentibus legatis, caque*

nonnullos motus excitasset, editum in sess. XXIV. capitulum 21, quo juri proponendi episcopis competenti consulitur. Vid. Pallavicin. in *hist. Concil. L. XXIII, c. 2, n. 1, c. 5, n. 7 et 14, c. 6, n. 5 et c. 8, n. 5.*

(2) Dicunt: dispiciendum est, an patres legitime convocati ita se gesserint in Concilio, ut censi possint representasse Ecclesiam... Id a peritis judicandum est ex integritate patrum... ex historia colloquiorum... ex actis sessionum, ex comparatione Concilii recentioris cum primis quatuor œcumenicis etc.

(3) Prop. 29, inter damnatas a Leone P. X.

§. CCCXCVI. Insigne ecclesiasticæ disciplinæ caput efficit modus ac ratio creandi, constituendique novos pastores, ac ministros Ecclesiæ, qui prioribus aut defunctis, aut depositis, aut sponte renunciantibus surrogantur. Qua in re secundum doctrinam et usum Ecclesiæ distingui necesse est inter electionem, ordinationem, ac missionem eorundem; quamvis enim ordinatio ac missio primis temporibus post electionem illico perageretur; tamen re ipsa differunt, et ab ipso Christo relate ad apostolos non modo diversis actibus, sed etiam temporibus sejuncta fuerunt. *Electio* quidem ad munus vel dignitatem ecclesiasticam eo significatu hic sumitur, ut distinguatur a modo acquirendi eandem per naturalem propagationem, uti fiebat in tribu Levi V. T. ab hereditaria item successione, quam sacri canones vehementer aversantur, aliove stato succedendi modo, ceu ex prærogativa ætatis. Est igitur electio hoc loco designatio certæ personæ ad ecclesiasticam dignitatem, facta vel plurium eo jure gaudentium suffragiis, aut libera alicujus collatione vel nominatione laicorum, maxime principum. *Ordinatio* sita est in cærimonia sacra, qua electi ministri Ecclesiæ ad sacrum ministerium initiantur, et consecrantur. Denique *missio* aut *vocatio* dicitur, qua quis legitima auctoritate adscribitur certæ Ecclesiæ, et jurisdictionem, partemque officii pastoralis obtinet. Præcipue ad hunc locum pertinentes hæ sunt positiones (1):

(a) Ordinatio ac missio legitimorum pastorum tota pendet ab auctoritate et potestate ecclesiastica; nam vi solius electionis, nisi ordinatio et missio accedat, nihil ecclesiastici ministerii recte et valide obiri a quoquam potest.

(b) Jus constituendi pastores ad jura hierarchica Ecclesiæ pertinet; perinde ut in societate civili jus constituendi officiales reipublicæ;

nempe ministros et consiliarios ad jura majestatica referri debet. Populus quidem præter clerum inferiorem ad electionem episcoporum multis sæculis admittebatur; at nullum unquam habuit verum electionis aut suffragii jus, sed *optare et præoptare* poterat, *desiderare*, a clero, et comprovincialibus episcopis, et a metropolitano *expetere*, et velut digito ostendere certam personam, quam præ ceteris magni faceret, et amaret; cui subjici, et a qua regi vellet; quod tum erat genus quoddam *postulationis*.

(c) Imperanti civili jus eligendi vi majestatis competere non potest; sed aut *jure quodam patronatus*, quod ipsum ex ecclesiastica origine descendit, aut ex singulari Ecclesiæ concessionem vel privilegio, aut denique ex pactis et concordatis cum Ecclesia initis.

(1) Conf. §§. CCCXXXV, CCCXLVII, CCCXLVIII.

§. CCCXCVII. Si quis ultra canonum literam, ut ajunt, et velut externum corticem in ipsum indaget spiritum, quem instar nuclei continet, et quo Ecclesia suos regit, ipsaque a Spiritu sanctitatis regitur; cito deprehendet, non obstante disciplinæ varietate eundem omni loco ac tempore spiritum permanere, plenum sanctitatis et alienissimum a terrenis ac carnalibus. Id viri docti, probique dudum animadverterunt de illo disciplinæ genere, quo Ecclesia bona temporalia tum mobilia, tum immobilia liberalitate fidelium accipit, accepta custodit, et administrat, et ad sanctissimos fines destinat. Negari haud potest, rationem administrandi ea bona magnopere immutatam esse, si posteriora sæcula octo vel novem cum prioribus conferamus. At quis inde concludet, aut ea bona naturam quoque suam immutasse, aut clericos, qui insignem eorum partem pro sustentatione sua capiunt, aliter iisdem uti, aliosve in fines ea collocare posse, ac ipsa bonorum sacrorum natura, et mens fidelium ea offerentium, ac spiritus et sanctitas Ecclesiæ ea tum acceptantis, tum ministris suis dispensantis exigit, ac præscribit? Ac de natura quidem eorum bonorum necesse non est multis verbis disserere; plena sunt enim de illo argumento monumenta sacræ antiquitatis, imo et apertissima testimonia sacrarum scripturarum utriusque legis (1): plenæ collectiones conciliorum omnium temporum: plena bullaria summorum

Pontificum, plenæ bibliothecæ sanctorum canonum, plenæ compilationes et collectiones SS. Patrum, plena juris corpora, capitularia regum, codices legum etiam sæcularium. Ex quibus indubitato ac perspicue constat, bona temporalia Ecclesiæ multo majore securitate atque inviolabilitate gaudere debere, ac quævis civilia, seu publica seu privata bona. Paucas addam animadversiones.

(a) *Pecuniæ*, inquit, ac possessiones ecclesiarum et monasteriorum nihil sacri in se habent, nec consecrationem, nec benedictionem; ac si haberent, tamen temporalia sunt bona, neque naturam suam exuerunt, ex quo in Ecclesiam collata sunt. R. Etsi intrinsicam naturam non exuerint ea bona; at postquam Deo ac religioni oblata sunt, hanc induerunt proprietatem et velut moralem qualitatem, ut censeantur res Dei, et patrimonium Christi; ob quam moralem proprietatem ea violari sine sacrilegio haud posse, constans et uniformis omnium, ætatum ac temporum sententia erat. *Reddite*, inquit Christus, *Deo, quæ Dei sunt*; atqui *res Dei* œcumenica Tridentina synodus bona ecclesiarum vocat. Si nihil interest inter profana et ecclesiastica bona; quid est ergo, quod Christus asseruit, et contra Phariseos, adversarios suos, tanquam rem exploratam sumisit, a templo *sanctificari* aurum, quod in templo est; et ab altari *sanctificari* donum, quod est super illud (2)? Conferantur loca S. Codicis supra citata.

(b) Sunt scriptores nonnulli, qui jura principum circa ecclesiarum et personarum sacrarum bona, atque obligationes ita exaggerant, atque ex immutabili et æterna lege eousque deducunt, ut a damnata Marsilii Patavini et Joannis de Janduno opinione vix unum digitum absint. Ea opinio erat hujusmodi: *quod illud, quod de Christo legitur in Evangelio beati Matthæi, quod ipse solvit tributum cæsari, quando staterem sumtum ex ore piscis, illis, qui petebant didrachma, jussit dari, hoc fecit non condescensive et liberalitate suæ pietatis, sed necessitate coactus* (3). Maxime apposita ad hunc locum est animadversio eruditissimi Thomassini, ea S. Ambrosii verba expendentis: *agri Ecclesiæ solvunt tributum... Tollant eos, si libitum est: ... non dono, sed non nego.* c. 27, v. XI. q. 1. Sic igitur ait Thomassinus: « Non nesciebat tamen Ambrosius, » altiori ab origine descendere, et inconcussis niti fundamentis immunitatem Ecclesiæ ab omnibus prorsus exactionibus, et muneribus, ut quæ in unam cum Christo personam coaluerit, in ejusdemque filiationis, libertatis, immunitatis societatem adscita sit. » Ita enim et Christus tributum solvit, et a se exigi illud non potuisse simul contestatus est. Ita censet omnino Ambrosius, » Ecclesiam Christi vestigia lambentem, tributum, quod exprimitur, solvere; et de sua sibi tamen intus plaudere immunitate ex

» pontificatus et totius sacerdotalis ministerii prærogativa. *Non solvunt tributum* (Epist. I.) *quibus portio Deus est. Ego nihil debeo cæsari; quia nihil hujus mundi habeo. Nihil debuit Petrus, nihil apostoli mei; quia non sunt de hoc mundo.* Ita ille negat, deberi a Christo, a Christi ministris tributum, a quibus solutum esse, solutum iri non negat, vitandi officiculi causa: *et tamen et ipsum perfectus, id est, prædicator evangelii jam non debebat, qui plus prædicabat. Non debebat Filius Dei, non debebat et Petrus in adoptionem adscitus a Patre per gratiam: sed ne scandalizentur, inquit, vade ad mare.* Ita ergo persuasum erat Ambrosio, a Christo, ab Ecclesia, a clero tributum non deberi; sed tamen solvi; sed tanto nobilium solvi, quod non debeatur. » Hactenus Thomassinus (4).

(c) *Necessitatem reipublicæ, unionem civilem, ob quam vires ac subsidia conjungi debeant, ac communem felicitatem prædicant.* Sentiunt, inquit P. Zech (5), his temporibus multi, quod ad initium sæculi XVI sentiebant turbulenti homines, quando seditiosi contra legitimos magistratus rustici, suæ felicitati opes clericorum obstare credebant, rati aurea sæcula reditura, si ecclesiasticis sua bona adimerent. De unione civili acute disserit auctor *vindiciarum jurium status ecclesiastici circa temporalia*, « publica, inquit, subsidia » consistunt in *ope*, vel in *opera*. *Opem*, seu rem confert, qui pecunias, aut aliud quid pretio æstimabile ad ærarium publicum, in quo nervus agendarum rerum residet, pro rata contribuit. Hinc fabricæ publicæ possunt sartæ tectæ servari, salaria officiorum promi, bellum sustentari, ceterisque publicis necessitatibus succurri. *Operam* confert, quicumque vel publico fungitur officio, vel idipsum, quod alii ære, ipse labore, sudore, industria, consilio, ingenio procurat. In hunc censum veniunt imperantes, magistratus, milites, et alii plures, qui vel nihil ad ærarium publicum comportant, vel, quod idem est, tantundem aut plus ex eo recipiunt; et habet hoc commune societas civium cum societate commerciali; quod, quemadmodum in hac non singuli pecunias contribuunt, sed quandoque etiam solas operas, negotiationem, navigationem, itinerationem; ita pariter in illa. Nec immerito; utroque enim modo finis societatis habetur. Et aliunde in civitate diversitas statuum, facultatum, virium, et conditionum debet attendi, et juxta illam taxari publica collatio (6). » Nihil facilius, quam theoriam hanc applicare ad statum ecclesiasticum divinis ministeriis, procurandæque hominum sempiternæ felicitati intentum.

(1) *Levit. XXVII, v. 16, 28. Joel. III, v. 5. Malach. III, v. 9. Matth. XXII, v. 21. Ibid. XXIII, v. 17, 28.*

(2) *Matth. XXIII, v. 17, 18.*

(3) *In bulla Joannis P. XXII. apud Raynald. ad A. 2327 Vid. Apparatus Theolog. p. 204.*